

บทที่ 3

วิธีการวิจัย (Methodology)

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเรื่อง การประเมินความพึงพอใจของสมาชิกกองทุนประกันสุขภาพชุมชน (กปสช.) ภายใต้การดำเนินงาน กปสช. ของโรงพยาบาลเมืงน้ําบก แขวงหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

สมมติฐานการวิจัย

1. สมาชิก กปสช. มากกว่าร้อยละ 70 มีความพึงพอใจต่อการบริการสุขภาพภายใต้การดำเนินงานที่หน่วยบริการของโรงพยาบาล เมืองน้ําบก แขวงหลวงพระบาง ในระดับมาก
2. สมาชิก กปสช. ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ กปสช. ได้ดี มีความพึงพอใจแตกต่างกับสมาชิก ที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร
3. ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก กปสช. มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการบริการสุขภาพภายใต้การดำเนินงานที่หน่วยบริการของโรงพยาบาล เมืองน้ําบก แขวงหลวงพระบาง

เพื่อตอบวัตถุประสงค์และทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็น Case-control study โดยมี 2 กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มศึกษา และกลุ่มควบคุม โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. การสุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม
4. การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิก กปสช. และยังคงอยู่ในระบบกับสมาชิก กปสช. ที่เคยขึ้นทะเบียนแต่ลาออกจากระบบไปแล้ว ทั้งสองกลุ่มเป็นรายครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ใน 5 เขต คือ เขตเทศบาล เขตน้ำถ้วม เขตนาบาง เขตโพนคำ เขตเวียงไซ ที่เมืองน้ําบก แขวงหลวงพระบาง ซึ่งเป็นเขตดำเนินการทดลอง ระบบ กปสช. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการสุ่ม

2. การสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้สูตรคำนวณตัวอย่างแบบ Unmatched case-control study (ภิรมย์ กมลรัตนกุล, มนต์ชัย ชาลาประวรรตน์, ทวีสิน ต้นประยูร. (บรรณาธิการ). 2548, น 128)

$$n = \frac{(Z_{\alpha/2} \sqrt{2PQ} + Z_{\beta} \sqrt{(P_1Q_1 + P_0Q_0)})^2}{(P_1 - P_0)^2}$$

n จำนวน Case ที่ต้องการ

$$\alpha = 0.05, \quad = Z_{0.05/2} = 1.96$$

$$\beta = 0.10 \quad = Z_{0.10} = 1.28$$

$$P = (P_1 + P_0)/2 \quad Q = 1-P$$

$$P_1 = P_0R / (1 + P_0(R-1))$$

จากข้อมูลการเคลื่อนไหวของสมาชิก กปสข. ในตารางที่ 1.1 หน้า 6

$$P_0 = \text{โอกาสที่สมาชิกเสี่ยงต่อการลาออกจากการเป็นสมาชิก กปสข.} = .26$$

$$R = \text{อัตราเสี่ยงต่อการลาออก (odd ratio)} = 3.55: 1$$

ดังนั้น

$$P_1 = P_0R / (1 + P_0(R-1)) = 0.26 \times 3.55 / 1.663 = 0.555$$

$$P = (P_1 + P_0)/2 = .555 + .26 / 2 = 0.405$$

$$Q = 1-P = 1-0.405 = 0.595$$

$$n = \frac{(1.96 \sqrt{2 \times 0.405 \times 0.595} + 1.28 \sqrt{(.555 \times .445) + (.26 \times .74)})^2}{(.555 - .26)^2}$$

$$n = 56$$

คือจำนวนสมาชิกที่ลาออกจากระบบ กปสข. จำนวน 56 ครอบครัว

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มซึ่งยังอยู่ในระบบ กปสข. เป็นกลุ่มควบคุม

ใช้จำนวน Case: Control = 1: 2

$$n = [c+1 / 2c] Ne$$

Ne เป็นจำนวน case เมื่อใช้ case: control เป็น 1:1 = 56

c เป็นจำนวน case per control = 2

n เป็นจำนวน case ที่ต้องการ เมื่อ case : control เป็น 1: c

cn เป็นจำนวน control ที่ต้องการเมื่อ case : control เป็น 1:c

$$n = [2+1 / 2 \times 2] 56 = 42$$

$$cn = 84$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

กลุ่มที่ 1 จำนวนสมาชิกซึ่งยังอยู่ในระบบ กปสข. เท่ากับ 84 ครอบครัว เป็นกลุ่มควบคุม

กลุ่มที่ 2 จำนวนสมาชิกที่ลาออกจากระบบ กปสข. ไปแล้ว เท่ากับ 56 ครอบครัว เป็นกลุ่มศึกษา

การศึกษานี้ผู้ศึกษาได้สุ่มเพิ่มจำนวนตัวอย่างขึ้นกล่าวคือ กลุ่มที่ 1 สุ่มเอาขนาดตัวอย่างเพิ่มจาก 84 มาเป็น 143 และ กลุ่มที่ 2 ได้สุ่มเอาขนาดตัวอย่างเพิ่มจาก 56 มาเป็น 71 เพื่อจะให้จำนวนตัวแทนประชากรสองกลุ่มเพิ่มมากขึ้น มีผลสรุปได้ดีขึ้น

ขั้นที่ 2 การเลือกอาสาสมัครในการวิจัย

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic sampling) จาก 5 เขตทดลองดำเนินโครงการ กปสข. ได้สุ่มเป็นรายหมู่บ้านที่อยู่ในแต่ละเขตนั้น จากนั้นสุ่มเป็นรายครัวเรือนโดยการจับฉลาก จากบัญชีรายชื่อสมาชิกที่ขึ้นทะเบียนกับ กปสข. ในกลุ่มที่ 1 และจากบัญชีรายชื่อสมาชิกที่เคยขึ้นทะเบียนแล้วลาออกจาก กปสข. ของโรงพยาบาลเมื่อน้ำบากไปแล้วในกลุ่มที่ 2 โดยให้มีการกระจายทั่วทั้ง 5 เขต

สมาชิกกลุ่มที่ยังอยู่ในระบบ กปสข. มีจำนวนทั้งสิ้น 512 ครัวเรือนสุ่มมาจำนวน 143 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 28 และกลุ่มที่ลาออกจากระบบ กปสข. แล้วตั้งแต่เดือนตุลาคม 2549 ถึงกันยายน 2550 มีจำนวนทั้งสิ้น 167 ได้สุ่มมาจำนวน 71 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 43

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (แบบสอบถาม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลในครอบครัวของสมาชิก กปสช. ซึ่งได้แก่ ชื่อเขต ชื่อ บ้าน เพศ อายุ สถานะในครอบครัว (สามี/ภรรยา) ที่ให้สัมภาษณ์ สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพ ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ให้ข้อมูล ผู้หารายได้หลักของครอบครัว รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน โรคประจำตัวสมาชิกในครอบครัว เป็นสถานะสมาชิก กปสช. เดิม หรือเป็นสมาชิกที่ลาออกจาก กปสช. แล้ว และสุดท้ายเป็นคำถามปลายเปิดให้ระบุเหตุผลของการลาออกจาก กปสช. ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และกรอกแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ กปสช.

เป็นคำถามว่า ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารของ กปสช. จากแหล่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ จากช่องทางใดมากที่สุด คือ ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ลงรณรงค์ การสื่อสารแบบปากต่อปากจากชุมชนเอง (เพื่อนบ้าน และสมาชิกครอบครัวเล่าสู่กันฟัง) และจากสื่ออื่น ๆ (แผ่นพับ วิดีโอ ป้ายโฆษณา และกระดานข่าว) โดยให้ลงคะแนนเรียงตามลำดับ ได้แก่ ลำดับ 1 สำหรับช่องทางที่ได้รับมากที่สุด และลำดับ 2, 3 สำหรับช่องทางที่ได้รับน้อยลงไป

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิที่ได้รับหรือไม่ได้รับจาก กปสช. เงื่อนไขต่าง ๆ ในการใช้สิทธิ และกฎระเบียบของ กปสช.

เป็นคำถามด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กปสช. ของโรงพยาบาลเมื่อน้ำบาก ทั้งหมด 15 ข้อ ลักษณะคำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ คำถามเชิงลบมี 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 7, 9, 11, 12, 13, และ 14 ที่เหลือเป็นคำถามเชิงบวก ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน เป็น 2 ระดับ คือ ตอบถูกต้อง แสดงว่ามีความรู้และเข้าใจ ให้คะแนน 1 และตอบผิดหรือตอบไม่รู้ แสดงว่าไม่มีความรู้ไม่เข้าใจ ให้คะแนน 0

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจของ สมาชิก กปสช. ต่อบริการของโรงพยาบาลเมื่อน้ำบาก แขวงหลวงพระบาง

เป็นข้อความให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ระบุความพึงพอใจต่อการบริการ 6 ด้านคือ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านบุคลากรที่ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ผลลัพธ์จากการไปใช้บริการ ด้านการบริหารกองทุน และด้านสถานที่ภายในโรงพยาบาล โดยให้ระบุเป็นตัวเลขตามสเกล 5 ระดับของ Likert เรียงจากมากไปหาน้อย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ระดับที่ ≥ 4 แสดงว่า มีความพึงพอใจมาก

ระดับที่ ≤ 3 แสดงว่า มีความพึงพอใจน้อย หรือไม่มีความพึงพอใจ

4. การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก่อนการนำแบบสอบถามลงไปทดสอบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ ประชุมประสานงานกับพนักงานภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ประชุมอบรมพนักงานผู้ช่วยเก็บข้อมูล 5 คน เป็นเวลา 2 วัน และประชุมประสานงานกับแกนนำชุมชนใน 5 เขตทดลอง กปสช. เพื่อจะลงชุมชนเก็บข้อมูลที่จะทดสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยนำไปหาความเที่ยงตรง และหาค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ได้นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่เคยทำวิจัยด้านนี้ 4 ท่าน ในประเทศไทย และสปป.ลาว เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้อง เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ หลังจากนั้นก็นำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 31 ชุด (ครั้งที่ 1) แล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นรายข้อ (Item Analysis) และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการของ Cronbach's Alpha Based ได้ค่า Cronbach's Alpha Based เท่ากับ 0.606 ซึ่งค่อนข้างต่ำ ผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้งกับอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำกลับไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างใหม่ (ครั้งที่ 2) จำนวน 54 ครอบครัว แล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นรายข้อ (Item Analysis) และได้ค่า Cronbach's Alpha Based = 0.819

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้ประชุมกับทีมงานเพื่อวางแผนเก็บข้อมูลในพื้นที่ เริ่มลงเก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 11 พ.ย. 2551 ถึง 28 ก.พ. 2552 โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบแล้วดังกล่าวข้างต้นด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เป็นสมาชิกที่ขึ้นทะเบียนและยังอยู่ในระบบ กปสช. และสมาชิกที่เคยขึ้นทะเบียนแล้วลาออกจาก กปสช. โดยสัมภาษณ์กับหัวหน้าครอบครัว และ/หรือรองหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจในการจ่ายเงินสมทบเข้า กปสช. เก็บข้อมูลตามพื้นที่กระจายตามเขต และหมู่บ้าน ต่าง ๆ ที่ดำเนินโครงการ กปสช. ในช่วงเวลานั้นได้ซึ่งมักเป็นตอนเช้า ตอนเย็น ตอนกลางคืนบ้าง เพราะในช่วงเวลานั้นเป็นฤดูกาลที่ประชาชนกำลังทำการเพาะปลูก สำหรับเขตนาYang มีปัญหาในการนัดสมาชิกมาสัมภาษณ์ เนื่องจากประชาชน เขตนี้ไม่อยู่บ้าน ออกไปทำไร่ทำนาแล้วนอนอยู่ที่ไร่ทำนา และยังมีสมาชิกอีกจำนวนหนึ่งออกไปค้าขายอยู่ที่เขตอื่น นอกจากนั้นยังมีความลำบากในการเดินทางเพราะเป็นถนนดิน ไม่ลาดยาง ดังนั้นผู้วิจัย และคณะผู้ช่วยวิจัยจึงได้พิจารณาตัดเขตดังกล่าวออกจากการศึกษาครั้งนี้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ก่อนจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุด ลงรหัส แปลผลเป็นคะแนน แล้วนำไปวิเคราะห์ประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS และ EpiInfo

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) และหาค่า Odds ratio (95% CI) สำหรับส่วนข้อมูลทั่วไป
2. ใช้ค่าสถิติร้อยละ และหาค่า OR (95%CI) ในการเปรียบเทียบข้อมูลเรื่องช่องทางการได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กปสช. และ ความพึงพอใจต่อการบริการ
3. ใช้สถิติ Pearson's Correlation Coefficients เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับความพึงพอใจของสมาชิก กปสช.
4. ใช้สถิติ logistic regression สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่สมาชิก กปสช. ลาออกจากระบบ